
MISCELLANEOUS MISZELLEN

LUBELSKIE MATERIAŁY NEOFILOLOGICZNE NR 28, 2004

Janusz Golec

Trzydzieści lat germanistyki UMCS

Utworzenie kierunku studiów filologia germańska w UMCS na początku lat siedemdziesiątych wiązało się z jednej strony ze swego rodzaju otwarciem granic i bezwizowym ruchem do NRD, zmianą preferencji językowych Polaków oraz zapotrzebowaniem kandydatów na studia germanistyczne po tej stronie Wisły. Dlatego też władze naszej uczelni zdecydowały się w roku 1972 na uruchomienie tego kierunku studiów mimo braku tradycji w tej dziedzinie, kadry naukowej, biblioteki i kontaktów z uczelniami w krajach niemieckojęzycznych. Zadanie zorganizowania Zakładu Filologii Germańskiej otrzymał doktor Jerzy Brzeziński, anglista i germanista, ówczesny lektor języka niemieckiego na UMCS, pasjonat nauczania języków obcych. Jedyną bazą materiałną było wówczas laboratorium języków obcych, podlegające i dziś germanistyce i nazwane od roku 1994 imieniem założyciela Zakładu. Oprócz doktora Brzezińskiego, który otrzymał nominację na docenta kontraktowego, w Zakładzie rozpoczęli pracę pracownicy techniczni pracujący do dziś: Emilia Korniłowicz (sekreтариат i biblioteka) i Marek Obara. Jednym z pierwszych pism napisanych przez Kierownika ZFG była prośba o wypożyczenie z Biblioteki Głównej UMCS 6 regatów bibliotecznych. Dzięki zakupom w antykwariatach, Ośrodku Kultury NRD i darom ambasad RFN, Szwajcarii i Austrii powiększał się powoli księgozbiór, który pod koniec r. 1973 liczył 3000 książek (dzisiaj katalog Biblioteki ZFG liczy sobie ok. 40 tys. woluminów – razem z

czasopismami i dydaktyką). W tej sytuacji możliwe stało się utworzenie 2.01.1974 nowej jednostki organizacyjnej w UMCS – Zakładu Filologii Germańskiej, którego kierownikiem został doc. Jerzy Brzeziński. Ustalono limit przyjęć na kierunek filologia germańska na rok akademicki 1974/75 – wynosił on 15 miejsc. Kandydatów na studia zgłosiło się 143 – świadczy to dobitnie o tym, jak potrzebne było powołanie nowego kierunku studiów. Również i dzisiaj, mimo że przyjmujemy co roku 45-50 studentów liczbą kandydatów na jedno miejsce waha się między 4-6.

Docent Brzeziński rozpoczął także starania o pozyskanie kadry naukowo-dydaktycznej, zwracał się więc do germanistów warszawskich, poznańskich, krakowskich i wrocławskich o kierowanie do Lublina wyróżniających się absolwentów. Z NRD przyjechało do pracy w Lublinie małżeństwo germanistów. Skład kadry naukowo-dydaktycznej w początkowych latach przedstawiał się więc następująco: doc. Dr Jerzy Brzeziński – kierownik, doc. dr hab. Frank Wagner, doktorzy: Edith Wagner, Bożena Kowalowa, Irena Nowicka, Jan Mizziński, asystenci i lektorzy: Alicja Bartosiak, Zofia Chorościan, Zdzisław Chorościan, Izabella Golec, Janusz Golec, Teresa Iwińska, Piotr Kołtunowski, Grażyna Kryszczuk Halina Małeńczyk, Teresa Sz wajgier, Jerzy Żmudzki, Anna Żurawska.

Pierwsze lata istnienia nowego kierunku charakteryzowały się przede wszystkim żmudnymi i mało efektywnymi pracami nad budowaniem programu studiów, który wprawdzie był narzucony przez ministerstwo, ale musiał być dostosowany do konkretnych lubelskich warunków, staraniami o jakże trudne w tamtych czasach nawiązywanie kontaktów międzynarodowych, zaistnienie na forum krajowym poprzez organizowanie konferencji i uczestnictwo w konferencjach organizowanych przez inne ośrodki, troską o stałe powiększanie księgozbioru (z braku kadry bibliotecznej wszyscy pracownicy musieli także pełnić dyżury w bibliotece i sprawować pieczęć nad katalogiem). Program studiów staraliśmy się unowocześniać wraz z biegiem czasu i potrzebami chwili. Jego stała modernizacja – szczególnie praktycznej nauki języka niemieckiego – przynosi dobre rezultaty. Poziom językowy naszych studentów jest

wysoko oceniany, świadczy o tym również duża liczba studentów otrzymujących stypendia DAAD i KAAD. Waznym zadaniem ZFG już od początku jego istnienia była także popularyzacja wiedzy metodycznej, jako że szkolnictwo regionu oczekiwało takiej pomocy z naszej strony. Należy w tym kontekście podkreślić rolę Lubelskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego, którego prezesami byli kolejno prof. Jerzy Brzeziński, prof. Irena Nowicka-Koźluk, dr Halina Małeńczyk i dr Izabella Golec. Obecnie funkcję przewodniczącej sprawuje dr Jolanta Krieger-Knieja. Dzięki ich aktywności odbyło się i odbywa wiele spotkań popularyzacyjnych z nauczycielami regionu dotyczących nauczania języków obcych. Szerokim echem nie tylko w regionie odbiła się także w roku 1992 konferencja naukowa zorganizowana przez dr Izabellę Golec nt. *Polska w zjednoczonej Europie – nauczanie języków obcych*. Dwanaście lat po tej konferencji, w dniach 3-5 września 2004 roku, Zakład Lingwistyki Stosowanej Instytutu Germanistyki UMCS wspólnie ze Stowarzyszeniem Nauczycieli Języka Niemieckiego zorganizował ogólnopolską konferencję nt. „Podręczniki w nauczaniu języka niemieckiego. Przyszłość – teraźniejszość – przeszłość”, która zgromadziła ponad 500 uczestników – nauczycieli i badaczy-głottodydaktyków oraz lingwistów stosowanych. W ten sposób Instytut Germanistyki stara się łączyć badania naukowe z dydaktyką, naukę z praktyką.

Prof. Brzeziński był nie tylko „założycielem” ZFG ale także twórcą i do roku 1990 redaktorem rocznika naukowego *Lubelskie Materiały Neofilologiczne* ukazującego się od roku 1972. Była to bardzo ważna inicjatywa naszego profesora, dzięki której cały szereg młodych filologów – anglistów, germanistów, romanistów i rusycystów (dzisiaj także iberystów i luzytańistów) ma możliwość publikowania swych artykułów naukowych. Rocznik ten na zasadzie wymiany międzybibliotecznej jest rozsyłany do bibliotek na całym świecie, rejestrowany jest także na CD-ROM-ach MLA i w ten sposób zauważany poza granicami kraju. Ukazują się w nich więc również artykuły badaczy zagranicznych. Obecny numer jest dwudziestym ósmym z kolei.

Lata osiemdziesiąte – jakże trudne dla nas wszystkich – zaczęły powoli przynosić konkretne, wymierne wyniki pracy naukowej. W roku 1980 dr Brzeziński ukończył rozprawę habilitacyjną, uzyskał stopień doktora habilitowanego i nominację na docenta. Od roku 1983 rozpoczęły się obrony prac doktorskich w Lublinie i innych ośrodkach, a należy podkreślić, że praca naukowa nie była w Lublinie w latach 80-tych i na początku 90-tych łatwym zajęciem. Duże odległości do liczących się instytucji germanistycznych w kraju (nie mówiąc już o zagranicznych), brak własnych profesorów i bogatej literatury naukowej istotnie utrudniał pracę naukową. Mimo to odbyło się w roku 1990 również jedno kolokwium habilitacyjne dr Ireny Nowickiej-Koźluk.

W tym właśnie roku zmarł prof. Brzeziński, długoletni kierownik zakładu, nasz przyjaciel i opiekun. Obowiązki kierownika przejęła dr hab. Irena Nowicka-Koźluk, która zaczęła realizować program wzmacniania jednostki o nową kadrę naukowo-dydaktyczną. Pracę podjęli absolwenci kierunku. Było to konieczne ze względu na podwyższenie limitu przyjęć do 45 osób i wzrost zainteresowania germanistyką dzięki procesowi demokratyzacji. Podczas kiedy poprzednio przyjmowaliśmy 20 do 30 studentów na pierwszy rok, to obecnie studuje u nas średnio 45-50 studentów na każdym roku i przeciętnie ok. 240-250 studentów na pięciu latach studiów. Waznym sukcesem podczas kadencji prof. Nowickiej-Koźluk było uzyskanie grantu MEN na modernizację laboratorium audio-wizualnego i utworzenie laboratorium komputerowego. Dzięki staraniom prof. Nowickiej powiększyła się przestrzeń biblioteczna oraz ilość pomieszczeń ćwiczeniowych i pokoi asystentów, co znacznie poprawiło warunki pracy. Nie były one jednak nigdy komfortowe, dopiero nowy gmach humanistyki już wkrótce zdecydowanie je zmieni.

W roku 1992 mieliśmy nadzieję na nowe kolokwium habilitacyjne, ukazała się bowiem rozprawa habilitacyjna Jana Mizińskiego. Niestety, jego ciężka choroba i śmierć w grudniu 1992 przekreśliła nasze nadzieje i przerwała jego bogate życie naukowca i tłumacza.

Trudny okres rozwoju naszego Zakładu wydawał się jeszcze potęgować.

W październiku 1993 roku funkcję kierownika zakładu przejął prof. Jan Mazur, sławista, który wrócił właśnie z Niemiec z profesury w Bambergu i otrzymał stanowisko dyrektora Centrum Języka i Kultury Polskiej UMCS. Musiał więc łączyć obydwie te funkcje, w kierowaniu germanistyką pomagał mu dr Marek Dziuba, będąc nieformalnym zastępcą. Dzięki zaangażowaniu prof. Mazura mogły zostać przyspieszone prace nad rozprawami habilitacyjnymi. W roku 1995 odbyło się kolokwium habilitacyjne dr Janusza Gołca, w r. 1996 dr Piotra Kołtunowskiego i dr Jerzego Żmudzkiego, w roku 1997 dr Barbary Sadownik. Natomiast za kadencji następnego kierownika zakładu, prof. Janusza Gołca, mogły odbyć się obrony prac doktorskich: w r. 1998 Wieńczysława Niemirowskiego i Andrzeja Materny, w r. 1999 Lucyny Krzysiak i Jolanty Krieger, zaś w roku 2001 Beaty Kasperowicz.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat nastąpiło więc wyraźne wzmocnienie potencjału naukowego i kadrowego naszej germanistyki. Obecnie pracuje w Instytucie 6 doktorów habilitowanych (1 profesor tytularny, 5 na stanowisku profesora UMCS), wielu adiunktów na specjalnościach filologia germańska i lingwistyka stosowana, młodzi asystenci (jako że prowadzimy studia doktoranckie), lektorzy języków obcych, jedna lektorka DAAD. Nad doktorantami sprawowana jest opieka w trybie dziennym i indywidualnym. W czasie 30 lat istnienia Instytutu pracownicy zorganizowali wiele konferencji naukowych, opublikowali ponad 60 książek i setki artykułów naukowych, recenzji i sprawozdań w kraju i za granicą, popularyzowali niemiecką literaturę i kulturę poprzez artykuły popularnonaukowe i przekłady w czasopiśmie kulturalnych w regionie i kraju. Od roku 1996 oferujemy studentom do wyboru dwie specjalizacje: glottodydaktyczną i translatorską. W roku 2001 w ramach kierunku

¹ Zob. broszurę *Publikacje pracowników Instytutu Germanistyki*. W opracowaniu Janusza Gołca we współpracy z Wieńczysławem Niemirowskim. Wydawnictwo UMCS: Lublin 2002.

filologia powołano natomiast nową specjalność: lingwistyka stosowana. Wyszliśmy tym samym ponownie z nowoczesną ofertą zawodową i odpowiedzialni na nowe wyzwania. Zakład Lingwistyki Stosowanej, który prowadzi tę specjalność, mógł powstać dzięki prof. dr hab. Jerzemu Żmudzkiemu, jego determinacji i wielkiemu zaangażowaniu w tworzenie programu nauczania oraz rozwój kadry tej specjalizacji. Pracownicy Zakładu Lingwistyki Stosowanej to wysoko wykwalifikowani angliści, germaniści, romanści i rusycyści prowadzący badania z zakresu językoznawstwa, kulturoznawstwa i glottodydaktyki poszczególnych języków.

Do roku 2004 odbyło się prawie tysiąc egzaminów magisterskich na studiach dziennych i zaocznych studiach magisterskich, które prowadzimy od roku akademickiego 2001/2002. Opiekujemy się ponadto Nauczycielskim Kolegium Języka Niemieckiego w Sandomierzu, Niepublicznymi Nauczycielskimi Kolegiami Języka Niemieckiego TWP w Kielcach i Radomiu oraz prowadzimy wieczorowe studia licencjackie w Kolegium Licencjackim UMCS w Biłgoraju. Od roku 1993 współpracujemy w ramach tzw. Institutpartnerschaft (partnerstwa instytucji) z Instytutem Filologii Niemieckiej i Niderlandzkiej Wolnego Uniwersytetu w Berlinie. Jest to współpraca bardzo owocna, przynosząca znaczące i dostrzegane przez inne ośrodki osiągnięcia naukowe i dydaktyczne. W r. 2000 otrzymaliśmy na okres pięciu lat certyfikat UKA, co jest najlepszym dowodem na to, że spełniamy najwyższe standardy jakości odnośnie prowadzonych badań naukowych, oferty dydaktycznej, zasobów bibliotecznych, kontaktów zagranicznych i krajowych oraz wymiany studentów.

Obecna struktura Instytutu Germanistyki przedstawia się następująco:

1. Zakład Językoznawstwa Germańskiego w składzie: prof. UMCS dr hab. Irena Nowicka-Koźluk – kierownik, dr Anna Żurawska-Szwieca, dr Ireneusz Chomiuk, dr Beata Kasperowicz-Stażka, mgr Anna Trus. Zakład ten zajmuje się badaniami nad fonetyką, morfologią, leksykologią i składnią języka niemieckiego. Niektóre z tych zagadnień opracowywane są kontrastywnie,

szczególnie w odniesieniu do j. niemieckiego i szwedzkiego. Badania uwzględniają najnowsze tendencje rozwojowe języka niemieckiego.

Oferta dydaktyczna zakładu obejmuje wstęp do językoznawstwa, gramatykę opisową, j. niemieckiego, fonetykę i fonologię, gramatykę praktyczną, historię języka niemieckiego z elementami gramatyki historycznej, seminaria magisterskie a także konwersatoria fakultatywne. Prof. Nowicka-Koźluk sprawuje opiekę nad doktorantami w ramach indywidualnych studiów doktoranckich.

2. Zakład Kulturoznawstwa Niemieckiego Obszaru Językowego w składzie: prof. UMCS dr hab. Piotr Kothnowski – kierownik, dr Andrzej Materna, dr Lucyna Krzysiak, mgr Silke Plate. Zakład zajmuje się badaniami zarówno w zakresie realizowania (Realienkunde) jak i kulturoznawstwa (Kulturkunde) niemieckiego obszaru językowego. W zakresie realizowania prowadzone są projekty dotyczące studiów porównawczych głównych zjawisk politycznych, społecznych, medialnych i edukacyjnych niemieckiego obszaru językowego i Polski. W zakresie kulturoznawstwa badane są zjawiska kulturowe Niemiec i innych krajów niemieckojęzycznych w ujęciu historycznym i komparatystycznym.

Oferta dydaktyczna tego zespołu obejmuje przedmioty: historia Niemiec, kulturoznawstwo i realizowanie niemieckiego obszaru językowego, seminaria magisterskie oraz konwersatoria fakultatywne.

3. Zakład Glottodydaktyki w składzie: prof. UMCS dr hab. Barbara Sadownik – kierownik, mgr Sabina Barczyk, mgr Alicja Bartosiak, mgr Teresa Szwałgier. Zakład zajmuje się badaniami nad uczeniem się i nauczaniem języków obcych, a w szczególności biogenetycznymi warunkowaniami procesu akwizycji języka obcego, psycholingwistycznymi aspektami przyswajania języków obcych, skutecznością komunikacyjną a poprawnością gramatyczną w procesie glottodydaktycznym, zagadnieniami rozwoju kompetencji językowej, komunikatywnej i kulturowej w procesie glottodydaktycznym, zagadnieniami akwizycji składni języka niemieckiego przez osoby dorosłe.

Oferta dydaktyczna tego zespołu obejmuje całą paletę przedmiotów glottodydaktycznych i opiekę nad praktykami

dydaktycznymi studentów, konsersatoria fakultatywne i seminaria magisterskie. Prof. UMCS dr hab. Barbara Sadownik opiekuje się doktorantami w trybie indywidualnych studiów doktoranckich.

4. Zakład Lingwistyki Stosowanej w składzie: prof. UMCS dr hab. Jerzy Żmudzki – kierownik, prof. UMCS dr hab. Maciej Abramowicz, dr Halina Malenczyk-Boguszewska, dr Jolanta Krieger-Knieja, dr Jolanta Janoszczyk, dr Anna Pado, dr Jarosław Krajka, mgr Joanna Pędzisz, mgr Marcin Mizak, mgr Maciej Pomorski, mgr Agnieszka Mierzwińska Hajnos, mgr Edyta Ząbubiniak, mgr Iwona Mechowicz, mgr Agnieszka Błażukiewicz, mgr Paulina Reniewicz, mgr Małgorzata Paprota.

Zakład zajmuje się badaniami nad tworzeniem modeli dydaktyki translacji w zakresie przekładu tekstów fachowych, tłumaczenia konsekwentnego oraz tłumaczenia „a wista”, dystyngtywności interkulturowej profilowanych pojęć w aspekcie translacyjnym, typologizacji procesów transferowania w zakresie tłumaczenia konsekwentnego, komparatywki przekładoznawczej i uniwersalności mechanizmów tworzenia znaków ikonograficznych w dialogowych tekstach komunikacji internetowej oraz projektami sytuującymi się w nowej perspektywie badawczej wyznaczanej przez lingwistykę dyskursu.

Istotnym rozszerzeniem prac badawczych Zakładu Lingwistyki Stosowanej są komparatystyczne projekty badawcze prof. UMCS Macieja Abramowicza, który bada zjawiska zachodzące na styku języka i kultury. Są to zjawiska fundamentalne dla funkcjonowania społeczeństw, ich tożsamości i społecznie przyjętego systemu wartości i ocen. Badania tego typu są prowadzone w środowisku językoznawców, głównie z UMCS. Ich wyniki znajdują bezpośrednio przełożenie na organizację nauczania języków obcych, zwłaszcza na poziomie uniwersyteckim, oraz na kształcenie tłumaczy.

Oferta dydaktyczna tego zespołu obejmuje całą paletę przedmiotów na specjalności lingwistyka stosowana oraz na specjalizacji translatorskiej na specjalności filologia germańska. Prof. UMCS Jerzy Żmudzki jest promotorem jednej rozprawy doktorskiej, obecnie sprawuje opiekę nad dalszymi pracami doktorskimi swoich

asystentów lub doktorantów studiujących w ramach studiów indywidualnych.

5. Zakład Literaturoznawstwa Germańskiego w składzie: prof. dr hab. Janusz Golec – kierownik, dr Halina Ludorowska, dr Izabella Golec, dr Marek Dziuba, dr Wieńczyśław Niemirowski, mgr Anna Pastuska, mgr Jolanta Koszczan. Zakład zajmuje się badaniami nad dramatem mieszczańskim i literaturą podróżniczą 18. w., literaturą niemiecką, austriacką i skandynawską końca wieku dziewiętnastego, literaturą niemieckiego ekspresjonizmu i Republiki Weimarskiej oraz literaturą po roku 1945 w byłej NRD i zjednoczonych Niemczech, wreszcie powiązaniami kulturowymi między Polakami a Niemcami. Zakład zorganizował wiele konferencji naukowych, począwszy od *Das Mythische und das Utopische in der Literatur der Gegenwart* zorganizowanej przez dr Halinę Ludorowską w roku 1988, poprzez trzy sympozja pod wspólnym tytułem *Literatur im Kulturgrenzraum* (dwie z nich zorganizowała dr Izabella Golec we współpracy z prof. Namowiczem) i literaturoznawczo-lingwistyczną konferencję *Transfer in Sprache und Kultur* do wspólnych projektów literaturoznawców UMCS i FU Berlin: *Sprechen und Schweigen in Literatur und sprachlicher Kommunikation, Strategien im Umgang mit gesellschaftlichen Tabus* oraz *Lügen und ihre Widersacher. Literarische Ästhetik der Lüge seit dem 18. Jahrhundert*.

Oferta dydaktyczna tego zespołu obejmuje wstęp do literaturoznawstwa, kurs historii literatury krajów niemieckiego obszaru językowego, konsersatoria fakultatywne i seminaria magisterskie. Prof. Janusz Golec jest promotorem dwóch prac doktorskich, obecnie sprawuje opiekę nad dalszymi dysertacjami w trybie indywidualnym.

Trzydzieści lat istnienia jako instytucja uniwersytecka to niezbyt wiele w porównaniu z uniwersytetami o kilkusetletniej tradycji. Jest to jednak wiele dla poszczególnych jednostek – dla pracowników i studentów. Oceniając nasz dotychczasowy dorobek możemy z dumą patrzeć na naszą przeszłość i śmiało spoglądać w przyszłość.